

po drugo, je treba, da ne trpimo tega, ampak jo takoj pošljemo zopet k prodajalcu. — Povelja naša imajo biti resna, in gledati se ima z vso resnobo, da se izpolnijo natančno.

Ravno, ako hočemo vzrejati hčere, da bodo pokorne, se ne smé prezirati nobena, tudi ne najmanjša malenkost. Ta lastnost je tako važna, tako potrebna, da ni noben trud prevelik, da se doseže.

(Dalje prihodnjíc.)

## Knjiga Slovénka

v

dobah XVI. XVII veka.

Primeri po tej knjigi iz razdelka b): Prava viža te S. Spuvidi: Jest ubogi grešni človek, se spovem, inu dolžan dam, G. Bogu Očetu Nebeškimu, Divici Materi Marij, usim Nebeškim Svetnikom, inu vam Spovidniku na Božjim mesti, useh teh moyh grehou, katere sim jest sturil ali diál, od začetka mojga života, noter do današnjiga dné, sam ali samodrúg, veideoč ali neveideoč; speč, čuječ, ležeč, gredeoč, zmiseljo ali zdianém, kakorkoli sim se pregrešil, ali pozabil, tega usiga mi je žal, inu me greva izpraviga mojga sèrcá... — V letèh inu usèh grehìh super Bogá, bližniga, inu sam sebe, u katerih G. Bug milostivi, mene kriviga narbole vei: inu jest ubogi grešni človek sim moje žive dny dopèrnesel, se dolžan dam, inu spoznam, de so ony meni žal, inu me gràvajo z praviga mojga serca. Za tega volo jest prossim vas Spovidnika de mene vy na Božym mesti od usih moyh grehou odvezete, ta odpustek rečete, inu pokuro daste. Jest pak hočem z Božjo pomočjo posihmal se grehou varuvati inu moje živènie pobulšati. Amen.

Psal. 14. Domine quis habitabit.

O Gospud u' svetim Nebi, Gdá bo prebival per tebi?

Inu užival tvoje časty, Na gorri tvoje svetusti?

Kir se pred grehi varujo, Inn tèrdé pravico tvojo.

Sercom risnico govoré, Bližnym žaliga ne sturé.

Kir bližnih ne opraulejo, Vsé dobru od nyh pravio.

Bug pak sovraši usé leté, Kir ga slušati ne hoté.

Kar oblubio bližnimu, Tuistu obstojé niemu;

Te svoje denarje nikàr, Na buhar ne dadé nigdár.

Ty kir mita ne uzamejo, Nedolžnimu pomagajo:

Te bo Búg k sebi jemal, Z' večnim lebnom daroval.

Čast, hvala bodi G. Bogú, Očetu, Synu, S. Duhú:

Zdai inu usakateri čas, Od usiga zlega reši nas. Amen.

2. Nebeški Zyl, tú je teh svetih očakov zveisty premišľovanie. V' katerim se zapopade viža te čednosti lubiti, inu pred hudim djaniám béžati: na tú večnu spumniti, inu Bogá prou lubiti. Vkupai zloženu skuzi Mattia Castelza Canonica inu Beneficiata S. Roženkranca v Novim Mestu. Stiskanu v Lublani skuzi Jožepa Tadea Mayeria Deželskiga Buquih stiskauca, v' tem leitu 1684. 8. 448.

Knjigo v latinskem ogovoru poklanja sinovom „Georgii Sigismundi A. Gallenberg, in Thurn, Rossegk, et Gallenstein etc. — Humillimus Servus et Sacellanus... ac Fundator Beneficii S. Barbarae“. Po latinski molitvi in škofovski poterditvi nasledvajo premišľevanja o človekovem namenu po mnogih razstavkih v 40 poglavjih (str. 1—350); nato (str. 351—430) „Méssec Božye lubézni, tu je, vsák messec, čez célu lejtu, na vsak dan premišľovanie Božye lubezni. — Potem Djanie ali žela Božye lubezni, . . te grevinge . . opominanie . . molitou (430—436). Observationes. Orationes. Index (tu je cagar, kai je v' letèh Buquah zapopadenu (437—448).

Primeri iz te knjige  $\alpha$ ) od požrešnosti (c. IV. §. 2. str. 40. 41.): „O nespo-dobna služba timu gerlu, o nesitnu poželenie! tá natura ti je dala en maihin život, inu vener z' tvojo požrešnostjo premoreš vse zvirine, živine, inu živali na sveiti. En vol na eni maihini nyvi se napasse do sitosti: ena hosta dosti zviryn redy: tebi je vus sveit tessán, inu vozik: tvojmu trebuhu nei zadosti tu kar v' luftu léta, kar v' vodah plava, kar se v' hostah, v' gozdéh, inu na zemli passe. Pogledai v' teh bogatih kuhinjo, kakú ti kuharji, inu kuharce tékajo, se mujajo inu poté: pomerkai na zaklanie tulikain živali, na tú veliku in obilnu perpravlanie, na nošnio tulikain vina, pomivanje bokalu, glažou, peharjeu, na tuliku sort jedy, inu na to vsó flissik strežbo; boš menil de z' vse dežele so vkupaí znessene. Jest ne zapovidujem de bi se ne dala timu životu nřega spodobna potreba, on potribuje svojo vsakdanio špižo. Ali tukai tečy ena huda želna zaderga, katera dostikrat to dušo zadušy: kir se jei ne za potrebo, inu kar je zadosti, ampak se yšćeo ti posvitni lušti, inu se stury prepolnenie tega želodca. Hočeš veiditi inu znati, kakú z' maihino jedjo se lakota nasiti? premeri sam sebi tvoi život, tvoi želodic; dai mu kolikur potribuje, inu nyč več čez mero. Timu životi je enu malu zadosti, loternij dosti nei zadosti: so kakor ta tič, kateri se jmenuje: nikuli sit.“

$\beta$ ) Od serda (c. VII. §. 1. str. 60—62): „Jest se čez serd serdym: inu letá sam moi serd je pravičin čez to grozovito divjačino tega vstěkliga serda, inu jeze: ta kadar tega človeka popade, taku je več eni nepametni živini podobn, kakor enimu človeku. Serd je ena kratka norúst, katera žely hudu sturiti: ta pozabi na čednosti, se ne domisli kai je potreba: očy gardu bliskajo: jezik garmy inu ropoče: roke treskajo: zobě škripljejo: lassie se vzdigujo: žile trepečeó, vsta se penio: žnabli se slinio: garla hripleo, inu vas život kakòr kača se preminuje. O ti revnu sercè, kaku ti tačas skačeš? čudu de persi se ne respočio, inu de vunkai ne skočiš: vus obraz gard inu grozovitin rata: čelu se gerbasči: koleina inu nogè z' vsim životam kakor šiba se tresejo. Pogledai še unu vse pritenie, na unu vse z' rokami pluskanie, z' nogami capatanie, kaku močnu z' nogo po zemli taptá, persi tolče, lassie teše, gvant na sebi terga, inu skorai kry pluje inu se potý: sem ter tam skače inu lejta kakòr de bi nor bil: já gdú ga za družiga deržy, kadar vidi de prez vsiga konca, inu prez pameti taku grozovitu divja, inu se martra. Kai se tebi zdy, kakešna je eniga takiga znotrai nřegova vest, kadar se on taku ostudn, inu grozovitn zvunai izkaže, hoče en tak h' tem krotkim priti, kateri je vus peklenskim Furiam podobn? Ti drugi grehi se vsi skrivajo, inu taje, li letá hudobni serd se n' hoče tayti, ampak zdaici je vstréhi ogín, inu misli vse končati: inu aku boš boile eniga takiga tolažil, huiši bó perhajal. Kogar serd regera, z' tega nyč dobriga ne zvěra.“

$\gamma$ ) Od branía (c. XVIII. §. 4. str. 163—165): „Malu beri, tujstu dobru inu stanovitnu derži. — O nevnučne misli teh ludy! v' Buquah nuč inu dan tečimo, vissokiga znanía ysćemo, kakor de bi jmeli vekoma živetí: per tem na tu večnu živienie posabimo; kateru se zadoby, nikar z' dosti Buqui, ali zvissokim znaniem: ampak z' čednosti, inu lepim Bogaboječim živieniem. Kai nuca brati, inu popissovatí teh velikih krailu, inu dosti folkou voiskovanie? Ne bi li tebi več nucalu de bi ti tvoja huda dela, tvoje hude navade, tvoje žleht živente, tvoje vse hudobe inu grehe doli zbrissal; kakòr de bi ti vus sveit popissal? Geometria te vučy vissokust, globokust, inu širokust premeriti: zakai ti sam sebe ne premeriš? Arithmetica te vuči šteiti, raitati: inu ti n' hočeš preraitati inu prešteti kai si Bogu dolžan? Musica te vučy, štimo vissoku vzdigniti, ali nizku pustiti, inu vse prou vglihati in vštímati. Zakai ti tvoi počutkou z' tvojo pametjo, inu zastopnostjo ne vštímaš k' službi Božji? Vučy inu kaže, katera viža je vessela, katera je žalostna: nai tebi tudi pokaže, de kadar tebi dobru gré, se nemaš prevzeti, inu v' ulim poterplenie jmeti. Rethorica vučy lipu čednu govoriti: jest bi hotel de bi tebe

vučila serčnu, inu andohtlivu moliti. Ne pravim, de bi ti ne jmel jmeti tega vuka inu znanja; ampak de bi letú inu drugu nucnu znal, zlasti de bi ti sam sebe prou spoznal, inu te štiri tvoje puslednie ričý. Nyč ne znaš, akulih vse znaš, dokler sam sebe prou ne znaš.“

δ) Od večnosti (c. XXXVI. § 2. str. 297—298): „Try bessede: Nigdár: Večnu: Vselei. . . Nigdár nei edn hudobn, katerí prou pomisli na Vselei. Vselei je edn dober, kateri prou pomisli na Nigdár . . . Ali vsai kai je inu kakú dolgu jma obstati ali terpeti ta večnust? večnust je ena obstoječnost vselei vpričo, enu vekoma začinaníe, kateru nigdár ne preide; teh leit tek, kateri nigdar ne preteče, enu večnu Vselei, inu enu vekoma Nigdár. Kai je ta večnust? Ena okrogla rinka, katera néma niti začetka niti konca, vselei je enaka. Je enu kolú, kateru se vselei obrača, inu nigdar se ne vstavi. Je en studenc, kateri vselei zvèra, kateriga voda skuzi neištivene rore vselei teče, inu zupet zvèra, teče, inu zupet perteče, v' taki viži de nikdar ne neha, inu se ne vstavi. Je en zvèrik, iz kateriga teče ena neposahnena Réka, letá ali k' večni slatkusti, ali pak k' večni grenkusti tega prekletjá. Je ena kača okuli zvita, katera Rêp v' gobci deržy, inu vselei ondi začne kir nehá, niti nehá nigdár začeti, niti nigdar začne nehati ali jeniati; je en začetek prez začetka, prez srede, inu prez konca.“

ε) Nekaj pomenljivih rekov posebej: „Hudyč je nevošliu ludem, zlasti tem brunnim; ali nikar svoim tovarišom: ti pak kir si en človik, si človekom nevošliu, hudyč tega ne stury (str. 77). — Sovraštvu život moy, dušo topy, Bogá serdy inu pakal kuri (126). — Žalost je ena nadluga, katera vus život stiska, očy moči, sercè topy, vsiga človeka tarre (137). — Folš lipota — tu jasnu čelu bo z' temi ostudnimi garbami zoranu: te bistre inu svitle očy bo pokrila ta žalostna megla: teh zoby beilust bo v' černe škerbine preminena (269). — Enimu firstu nei potrèba v' močnih inu terdnh gradeih se ohraniti, vsmileníe nêga povsod očitnu brani (272). — Nyč nei pohlevnišiga kakor en hlapac z' prvič kadar začne služiti, nyč nei prevzetnišiga kakor v tem času, kir služi, (nyč nei) sovražnišiga kakor kadar se proč odžene: z' enim ali z' dvema je dosti skerby, molčým z' dvaissetim (276). — Tu blagu v tvojo škrinio inu v tvojo hišo shrani, inu nikár v tvoje sercè . . . Ta je bogat, kateri ne želý bogat biti. — Danas živ inu zdrou, vessel; jutri mertou, prah, pepel . . . De neboš z' telessom v pusčavi, inu z' sercam v' Egypti . . . Davri h tem pregrehom ne zakleneš, ampák samu perpreš itd. itd.“ —

3. Navuk Christianski, sive Praxis Cathechistica. Tú je Enu nucnu Govorjeníe v' mei enim Očetom, inu nêgovim synam, od te prave Vere, inu od praviga Christianskiga Catholiskiga Navuka; z' enim lepim pomenkovaniam eniga Catholiš inu Lutriš človeka; tudi v' kakešni viži more en Človik še na tem Sveitu Nebú imeti: na Crainsku zloženu skuzi Matthia Castelza tega starišiga Canonica, inu Beneficiata SS. Roženkranca v' Novim Mesti. Stiskanu v' Lublani skuzi Josepha Thadea Mayerja Buqñih stiskauca 1688. 8. 624.

Knjižico poklanja „Antonio de Gallenfels, Sacri Cisterciensis Ordinis, Celeberrimi Monasterij Sitticensis Neo-Abbati . . . (qui natus est Carniolus) nec non toti Conventui . . . Opusculum i. e. Praxis Cathechistica R. Patris Placidi Spies Ordinis S. Benedicti, ex Germanismo in Carniolismum simpliciter translata . . . Cliens . . . Senior Canonicus Rudolphsbertensis“. Za predgovorom je „Praxis Cathechistica“ t. j. XXIII razgovorov med očetom in sinom z mnogimi vzgledi (exempli) na pr. „Od tega cyla inu konca človeškiga živienia, od Vere Christianske, sv. Sacramentou, desset zapuvidi, od Cerquenih, od skrivnosti Sv. Maše, od Očanaša, pozdravleníe tega Angela, s. Roženkranca, od Grehou vsih po redu, dobríh dell telesnih inu duhovnih, Evangeliskiga sveitovanja, od teh puslednih ričy tega človeka“ (str. 1—474). Podvučenie eniga Lutherskiga, ali Calviníš,

ali sicer eniga Zmamleniga nezastopnika Christiana p. Tu prvu — devetu Govorjenje (475—544). Od svetiga Sacramenta tega Altaria, tú je, od Svetiga Rešniga Tellessa Našiga Zveličarja Jezusa Christusa, vprašania, inu odgovori postavljeni, zlasti za te mlade ludy, kateri prvič hočejo k' Svetimu Obhailu perstopiti (str. 545—572). Postave ali Ordunga te Andohtlive Bratovščine Sv. R. T. itd. (573—577); Indulgentiae ali Odpustki (578—581). Nebu na zemli po Božy voli. Tú sturiti na zemli, kar Bug hoče, ali se po Božy Voli obrniti, je tá naržihreši poot inu nargvišniši h' timu večnimu Izveličaniu. Kokú vsak dan čez cěl teidin imamo našo volo z' Božy Volo zglihati. . . V Nedelo — V Sabboto (581—617). Od Christusove Martre (Peissen lat. 618. 619). Brevis Oratio. Matthia Castellez Canonicus ad Lectorem. Register. —

## Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

### M o k r o n o g.

#### a) Zemljepisni del.

V župljánski občini je trirazredna ljudska šola v Mokronogu. Župljánska občina šteje 1540, šolska občina pa 1540 ljudi. — Za šolo ugodne mladine je 300, v šolo je pa hodi 255. — Hribi (gore) v šolski občini so: Priča (na vzhodni strani vinske gorice), Žalostna gora (z romarsko božjo potjo, žalostne Matere Božje), Zapečar, Požarnica. — Potoki okrog Mokronoga, ki se pa vsi iztekajo v rečico „Mirno“, so: Potok za zidom (izvira v Mokronogu), Stanjek (izvira v Mokronogu z gorko vodo), Potok za goro [Sauerbach] (izvira pod Trebelnem). Vsi ti potoki se izlivajo na desnem bregu severno v rečico Mirno, koja teče četrt ure od trga Mokronoga proti vzhodu, dela mejo mej župljánsko in šolsko občino, mej Šent-Rupertom in Mokronogom. Mirna ima svoj izvir v župniji sv. Križa, okr. glavarstva Litijskega, preide v župnijo Mirno, okr. glavarstva Novomeškega, potem dela mejo mej župnijo Šent-Rupertom in Mokronogom, preide v župnijo sv. Trojice, nadalje v župnijo Boštanjško, tekoča vedno bolj vzhodno, se izliva na desnem bregu v poglavitno reko kranjske vojvodine — v Savo. — Stoječe vode v šolski občini: Grajski ribnik v Mokronogu. — Razmerje, v kakšnem so v občini njive, vinogradi, travniki, gozdi, pašniki, neobdelana tla: Njive so v precej dobrem rodovitnem stanu, v Mokronogu in okrog bolj močvirne (t. j. v mokrem letu malo premokre). Vinogradov ima šolska ali župljánska občina malo, a v teh raste srednje blagó. Travniki imajo dovolj klaje, a v močvirji večinoma slabe. Gozdov ima le grajščina Mokronožka dovolj, kmetje pa so jih iztrebili. — Ljudje se pečajo razun kmetovanja sè živinorejo, vinorejo, v trgu z obrtnijo, t. j. z izdelovanjem usnja. Sadjereja je tú v slabem stanu. — Materijelno stanje ljudstva je srednje. V tem šolskem ali župljánskem okraji je en trg in 12 vasi. Trg Mokronog z 855 prebivalci. Vasi: Bačje 24, Brunavas 69, Sv. Križ 34, Križnivrh 12, Log 85, Martinjvas 102, Gorenjvas 48, Ostrožnik 98, Pugled 61, Ribjak 38, Slepšek 114 prebivalcev. — Imena cerkvá: V Mokronogu župljánska cerkev sv. Egidija in tik Mokronoga proti zahodu na Žalostni gori podružnica žalostne Matere božje sè svetimi stopnjicami, sloveča božja pot. Nadalje tik Mokronoga proti severu cerkvica sv. Florijana. V vasi sv. Križ je cerkvica sv. Križa. V Slepšku je cerkvica sv. Martina. V Martinjvasi cerkvica sv. Nikolaja. — V Mokronogu se nahaja grad. — Spomeniki in druge mogoče znamenitosti so: V Zapečarji tik Mokronoga se nahaja tako zvana „ajdovska jama“; tú je star rimski rudokup.